

การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์กวีทรศน์;ชุดภพ - ภูมิของนามรูป
สุรชาติ เกษประสิทธิ์^{1*}

The creation of Visual Arts Poetry; Bhava-Bhumi of Namarupa
Surachart Kesprasit^{1*}

^{1*} อาจารย์ประจำสาขาวิชาออกแบบทัศนศิลป์ สังกัดภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{1*} Lecturer, Department of Art and Design, Faculty of Architecture, Naresuan University

* Corresponding author E-mail address : surachart.2504@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันนี้กระแสการสร้างสรรคศิลปะร่วมสมัยทั้งของไทยและนานาชาติ ล้วนแล้วมีกระบวนการสร้างสรรค์ที่หลากหลายรูปแบบหรือรูปธรรมแตกต่างกัน ดังเห็นได้จากประเภทผลงานทัศนศิลป์ ได้แก่จิตรกรรม ภาพพิมพ์ ประติมากรรม และศิลปะสื่อประสม เป็นอาทิ ต่างก็มีกระบวนการสร้างสรรค์ที่ปรากฏถึงการเปลี่ยนแปลงออกไปจากขนบนิยมเดิมๆ ที่สืบเนื่องกันมาอย่างมากมาย นับว่าเป็นการพัฒนาแสดงให้เห็นก้าวหน้าออกไปในแทบทุกมิติ ได้แก่ มิติทางรูปแบบ ทางเนื้อหา และทางกลวิธี ตลอดจนเครื่องมือสำหรับการสื่อสารการสร้างสรรคศิลปะนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตามคุณค่าทางศิลปะ หรือคุณค่าทางความงามที่เรียกว่า “คุณค่าทางสุนทรียภาพ” ในองค์ประกอบของศิลปะก็ยังคงเป็นแก่นสารที่สำคัญที่สุดสำหรับกระบวนการสร้างสรรค์และแสดงให้เห็นถึงระดับผลสัมฤทธิ์ของศิลปะอยู่เสมอ ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้อย่างดีที่สุดจากจุดมุ่งหมายอันเป็นเจตนาในการสร้างสรรค์ศิลปะที่ศิลปินกำหนดขึ้น โดยทั่วไปแล้วในการสร้างสรรค์ศิลปะ สามารถจำแนกแบ่งได้ออกเป็น 3 ประเภทด้วยกัน ดังนี้ประเภทที่ 1 “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม” เป็นศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ผลงานที่นำเสนอความงามหรือสุนทรียภาพทางรูปทรงเป็นสำคัญ(Formalism), ประเภทที่ 2 “ศิลปะเป็นภาษาแห่งอารมณ์ ความรู้สึก” เป็นศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นการแสดงออกของ “เป็นภาษาแห่งอารมณ์ ความรู้สึก” สะเทือนใจเป็นคุณค่าสำคัญสุด (Expressivism) และประเภทที่ 3 “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความคิด หรือภาษาแห่งความหมาย” เป็นศิลปะที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างสรรค์เพื่อให้ผลงานศิลปะเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ที่เป็นเรื่องราว เกี่ยวกับชีวิต สังคม และโลก เพื่อยกระดับจิตใจ และสังคมให้สูงส่งดีขึ้น โดยเน้นคุณค่าสำคัญอยู่ที่ความคิด(Instrumentalism) ในการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research Project)การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์กวีทรศน์;ชุด ภพ-ภูมิของนามรูป(The creation of Visual Arts Poetry; Bhava-Bhumi of Namarupa)ดังกล่าวนี้ผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการสร้างสรรคศิลปะอันเป็นเจตนาที่สำคัญอยู่ 2 ประการ โดยบูรณาการผสมผสานประยุกต์เข้าด้วยกันได้แก่ แนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสื่อสารว่า “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม” กับ “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความคิด หรือภาษาแห่งความหมาย” ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ (The creation of Visual Arts Poetry)ชุดนี้ ได้กำหนดให้มีรูปแบบหรือส่วนที่เป็นรูปธรรม (Form):ที่แสดงกระบวนการทดลองสร้างสรรค์นวัตกรรมทางศิลปะรูปแบบใหม่ขึ้นด้วยการนำศิลปะจากสองประเภท ที่มีทั้งคุณลักษณะคล้ายกัน และแตกต่างกัน ตลอดจนมีความสัมพันธ์กันพอสมควรมาบูรณาการประยุกต์แทรกเข้าด้วยกันให้เกิดเอกภาพที่เหมาะสมและลงตัวมากที่สุด อย่างแรกก็คือ วิจิตรศิลป์ (Fine Art)ประเภททัศนศิลป์ (Visual Arts) ได้แก่ จิตรกรรม (Painting) วาดเส้น (Drawing) และอย่างหลังคือวิจิตรศิลป์(Fine Art)ประเภทกวีนิพนธ์ (Poetry) ได้แก่ ประเภทโคลง กลอนสุภาพ แม้ว่าทั้งสองล้วนมีรูปธรรม ที่ต้องมองเห็นรับรู้ได้ได้ด้วยตาเป็นสำคัญเหมือนกันก็ตาม แต่ทว่าในทางกลับกันแล้ว ต่างก็มีสุนทรียธาตุหรือสุนทรียภาษาที่สื่อให้รับรู้เห็นถึง รูปแบบความหมาย และความเข้าใจ รวมทั้ง ความรู้สึก ที่ผิดแผกกัน เพราะว่าประเภททัศนศิลป์ (Visual Arts)นั้น ใช้ภาษาทัศนธาตุ ได้แก่ จุด เส้น สี แสง เงาและที่ว่าง สื่อแสดงถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพทางศิลปะส่วนประเภทกวีนิพนธ์ (Poetry) ใช้ภาษาแห่งถ้อยคำ สำนวนโวหาร การแปลความหมาย ความเข้าใจในสัญลักษณ์(ผ่านตัวอักษร)ต่างๆ ที่ผูกเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นประโยคอธิบายข้อความต่างๆ เพื่อสื่อแสดงถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพทางศิลปะหรือ “รส” แห่งกวีนิพนธ์ตามหลักอภิปรัชศาสตร์ ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์(The creation of Visual Arts Poetry)ชุดนี้ นอกจากเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่แสดงให้เห็นถึงการบูรณาการเข้าด้วยกันระหว่าง ทัศนศิลป์ (Visual Arts) กับกวีนิพนธ์ (Poetry) อย่างมีเอกภาพแล้ว ยังเป็นเครื่องประจักษ์ชัดว่า “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความคิด หรือภาษาแห่งความหมาย” กับ “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม”สามารถนำมาบูรณาการ

การผสมผสานกัน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือพาหะแห่งความคิดที่บัญญัติขึ้น(Concept)เป็นสำคัญ จนกลายเป็นการพัฒนาและเชื่อมโยงต่อยอดเกิดความก้าวหน้าการสร้างสรรคศิลปะ ให้แปลกใหม่อย่างมีคุณค่าทางสุนทรียภาพและมีอัตลักษณ์ที่พิเศษเฉพาะตัวออกไป สำหรับส่วนนามธรรมหรือเนื้อหา (content):ผู้วิจัยสร้างสรรค์ให้ความสำคัญพิเศษ ต่อความหมายและหัวข้อธรรมะในพระพุทธศาสนา ตามหลักของ “พุทธธรรม” สอนให้มองเห็นสิ่งทั้งหลายอยู่ในรูปของส่วนประกอบต่างๆ ที่มาประชุมกันเข้า โดยตัวตนแท้ๆของสิ่งทั้งหลายนั้นหาไม่มี เมื่อแยกส่วนต่างๆ ที่มาประกอบกันเข้านั้นออกไปหมดก็จะมีพบตัวตนของสิ่งนั้นเหลืออยู่เลย แต่ทำให้ความสำคัญพิเศษต่อความเกี่ยวข้องของเรื่องชีวิต โดยเฉพาะในด้านจิตใจหรือธาตุรู้การแสดงส่วนประกอบต่างๆ จึงต้องครอบคลุม ทั้งวัตถุและจิตใจ หรือทั้งรูปธรรมและนามธรรมเป็นการแบ่งอย่างกว้างๆ ว่า “นามและรูป” หรือนามธรรม กับรูปธรรม ได้แก่ นามคือ จิต เจตสิก กับรูป คือ รูปธรรม หรือรูปขันธ์ แต่กระนั้นก็ตีส่วนนามนั้น ยังแบ่งได้แยกย่อยอีกคือ จิตะวิญญาณขันธ์ เจตสิก เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ และสังขารขันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้เรื่อง “นามรูป” แล้ว ผู้วิจัยสร้างสรรค์มีความสนใจศึกษาเป็นพิเศษเกี่ยวกับ “ภพ-ภูมิ” ที่มีปรากฏในพุทธธรรมอย่างสำคัญยิ่ง ได้แก่ “ภพ” หมายถึงโลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ภาวะชีวิตของสัตว์มี 3 คือ: กามภพ รูปภพ และอรุภพ(เทียบเท่าคติภูมิ) หรือเรียกว่า ไตรภูมิ หมายถึงโลกียภูมิทั้งสามนั่นเอง ดังนั้นสัมฤทธิ์ผลของการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีกรรม(The creation of Visual Arts Poetry) ชุดนี้ มีจำนวนผลงานวาดเส้นดินสอดำ ดินสอสี ปากกาเคมี ผสมผสานงานจิตรกรรมกลวิธี สีอะครายลิก สีน้ำมัน สีพาสเทลชนิดน้ำมัน ทั้งหมด 8-10 ภาพทั้งหมดนี้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งในส่วนรูปแบบ (Form)และเนื้อหา (Content) ตลอดจนกลวิธี (Technique) เป็นเครื่องยืนยันถึงนวัตกรรมการสร้างสรรคศิลปะ ที่สำคัญอัตลักษณ์ เฉพาะตนได้อย่างเป็นรูปธรรมปรากฏขึ้นมาอย่างชัดเจน ในการนี้สามารถวิเคราะห์สรุปผลสำเร็จ และขั้นตอนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ได้ดังนี้ โดยมีการแต่งบทหรือกรองเป็นกวีนิพนธ์ขึ้นก่อนแล้วจึงค่อยๆพัฒนารูปแบบ เนื้อหา ของกลอนนั้นให้ลงตัวเป็นบทกวีนิพนธ์ตามลำดับต่อไป ทั้งนี้ก็อาศัยการสร้างสรรคผลงานวาดเส้นผสมผสานงานจิตรกรรม ให้เกิดเป็นภาพแบบร่าง (Sketch) และพัฒนาขึ้นเป็นผลงานขยายจริงขึ้นตามลำดับ มีคุณค่ารูปแบบภาพสัญลักษณ์ เนื้อหาเรื่องราว ให้สอดคล้องคล้อยตาม และเชื่อมโยง เข้ากับความคิดเป็นความบังคาลใจในการแต่งบทกวีนิพนธ์ จนสามารถนำมาสร้างสรรคศิลปะ แบบบูรณาการร่วมกันขึ้นใหม่ โดยการเขียนบทกวีนิพนธ์นั้นเป็นลักษณะตัวอักษรวิจิตร หรือตัวอักษรอันเป็นรูปแบบเฉพาะตัว ผสานกลมกลืนกันอย่างเป็นเอกภาพ

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีกรรม ภาพหมายถึง ภาพ 3 (ภาวะชีวิตของสัตว์ โลกเป็นที่อยู่ของสัตว์) ภูมิหมายถึง ภูมิ 4 (ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต)

ABSTRACT

Nowadays, the contemporary art created movement of the world has various styles for instance; painting, printed making, sculpture, mixed media, and etc. Each genre has developed its making process from the previous day which effects the change in almost every aspect such as form, content, procedure, and medium. However, the aesthetic value of the art is strongly concerned with art composition; the outcome of the completed piece is always revealed the level of achievement which determined the purpose of creator. Generally, art production can be categorized into three types. Firstly; formalism, art is the language of beauty. The purpose of this type emphasizes on compositional elements of making process. Secondly, expressivism-an artistic style of critical emotion and feeling such as depression; an artist wants to depict about subjective emotions which arouse inside. Finally, art is a language of thoughtfulness or meaning. The purpose of this genre is for being a communication tool which presents a story of way of life, society, and the world. In addition, the artist intends to elevate mind and society by focusing on the core values of the idea. This type is called instrumentalism.

For this creative research project - visual art poetry creation in the series of Bhava-Bhumi of Namrupa has two objectives which are intercommunicated art integration and adaptation of art as a language of beauty and interpretation. In the creative procedure, form is acted as an innovation of a new art style by combining both two related art genres which have similarly and differentially characteristics. The new established type reveals perfect proportion and unity. Although the concrete form of both visual art using

painting and drawing and poetry using Thai octameter poem-Klonsupap have to be view by vision, they have different aesthetic element because of their diverse elements; visual art elements are point, line, colour, tone, shade, shadow, and space while poetry language element are word, phraseology, interpretation, and understanding letter symbolism. The poetry elements are put together into a sentence in order to present aesthetic value of art or taste of poetry by relied on literature rules. Despite the unity of the art work, it also indicated that art is the language of thoughtfulness or denotation and the language of beauty that can be integrated to create new art genre with aesthetic values and an identity. In part of content, the meaning and Buddhism morality are the main topic of creation because Dharma teaches to see thing in term of components with compounded parts. The mere existence of the thing is nothing so that mind is focused as the most important part of life. The various components symbols are denoted both material and mind, on the other hand concrete and abstract are called name and form for example name as a mental and matter as a concrete or Skandhas. The substitutes of name are Chita-mind, Vinnana Skandhas-consciousness, Vedana Skandhas-sensation, Sanna Skandhas-perception, Sankhara Skandhas-mental formation, and so on. In addition, this creative research has particular studied about “Bhava-Bhumi” in Buddhist morality with included Bhava (the continuity of life and death) -place where organism is living. The living organism condition has three states named Tri-Bhumi (three stages) which are Khamma Bhumi, Rupa (form) Bhumi, and Arupa Bhumi. The result of this project is achieved perfectly as in the objective. There are totally 8-10 paintings using pencil, color, and marker drawing; acrylic; oil; and oil pastel as mediums. The new style of creative art innovation is successfully confirmed and revealed the unity of the art work in a combination of form, content, along with technique. Additionally, the new unique style is working as an obvious artist identity. In conclusion, the achievement analysis and working process can be described as the following; first, the verse poetry is composed then gradually develops a style that fits the content of the poem. Next, in visual art part begins with sketching the idea of form and content using drawing and painting techniques then improve the sketch to an actual decision size painting. In the poetry part, fine characters and singular form of scribes are mixed and become oneness. The completed paintings of visual arts poetry; Bhava-Bhumi of Namarupa are revealed the unity of visual element of visual art that perfectly blend with the poetry language element and content.

Keywords: The creation of Visual Arts Poetry, Existence; sphere, Planes of Consciousness; planes of existence; degrees of spiritual Development

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของการวิจัยการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์กวีทรศน

การวิจัยแบบสร้งสรรค (Creative Research Project) หัวข้อเรื่องทัศนศิลป์กวีทรศน; ชุด ภาพ-ภูมิของนามรูปนี้ ผู้วิจัยสร้งสรรค มีที่มาของการวิจัยแบบสร้งสรรค ในเบื้องต้น ๒ ประเด็น ที่ความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการวิจัยแบบสร้งสรรค โครงการดังกล่าวนี้

ประการที่ 1 เป็นการวิจัยแบบสร้งสรรคที่ได้ตั้งวัตถุประสงค์ เพื่อการทำงานสร้งสรรคทัศนศิลป์ อย่างต่อเนื่องจากที่ได้เคยทำงานวิจัยแบบสร้งสรรคชุด “ทัศนศิลป์กวีทรศน”ในปี พ.ศ. 2554 ผ่านมาแล้วโดยนำเอารูปแบบและเนื้อหา แนวความคิด ของการสร้างสรรคทัศนศิลป์ชุดดังกล่าวมาเป็นความคิด ความบันดาลใจ เพื่อพัฒนากระบวนการวิจัยแบบสร้งสรรคงานทัศนศิลป์ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก้าวหน้าออกไปทั้งในส่วรูปแบบ และเนื้อหา แนวความคิด ซึ่งประกอบด้วยงานทัศนศิลป์ กับงานกวีนิพนธ์ (วรรณศิลป์) ประยุคต์เข้ากันเหมือนเดิม

ประการที่ 2 หลังจากทีผู้วิจัยแบบสร้งสรรค ได้ผ่านประสบการณ์การวิจัยแบบสร้งสรรค “ทัศนศิลป์กวีทรศน” ในโครงการที่ผ่านมาดังกล่าวแล้ว สามารถสรุปชัดเจน ว่าการมีเนื้อหา แนวคิด ที่มากมายหลากหลาย ต่อรูปแบบ แนวคิดของ

กระบวนการสร้างสรรค์นั้น มีรูปแบบ และเนื้อหา แนวคิด ที่แตกต่างกัน แม้ว่าจะมีท่วงทำนองในเดียวกันก็ตาม แต่ทว่ายังไม่สามารถแสดงพลังของรูปแบบเนื้อหา แนวคิดทางทัศนศิลป์และกวีทรศน์อย่างเป็นเอกภาพ (Unity) เท่าที่ควร ที่กล่าวมาทั้ง ๒ ประเด็น จึงทำให้ผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ เล็งเห็นแนวทางของกระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ในกระบวนการแบบที่พัฒนาในรูปแบบ และเนื้อหา แนวคิด ก้าวออกมาจากเดิมๆ ไปสู่กระบวนการในการแสดงคุณค่าทางความคิด และ ความงาม (Aesthetical) ของศิลปะประเภททัศนศิลป์ (Visual Arts) โดยเฉพาะผลงานลักษณะวาดเส้น (Drawing) ผสมผสาน จิตรกรรม (Painting) ที่เกิดขึ้นจากการรับรู้สัมผัสทางตาเป็นสำคัญ โดยนำเอาศิลปะประเภทโสตศิลป์ ได้แก่ วรรณศิลป์ (Literature) ประเภทกวีนิพนธ์ (Poetry) ที่เป็นร้อยกรอง อันเกิดขึ้นจากกรอบของกลวิธีที่มีฉันทลักษณ์ อาทิเช่น กาพย์ กลอน เท่านั้น มาประสานให้สัมพันธ์ แต่ได้กำหนด ให้รูปแบบเนื้อหา และแนวคิด ของบทกวีนิพนธ์ มีส่วนส่งเสริมให้ผลงาน “ทัศนศิลป์” มีความประจักษ์ชัดที่โดดเด่นสำคัญที่สุดขององค์ประกอบการสร้างสรรค์ และการนำเสนอ กล่าวคือ เป็นการกำหนดให้ “ทัศนศิลป์” เป็นหลัก ส่วนกวีนิพนธ์เป็นรอง” นั่นเอง

อย่างไรก็ตามในการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research Project) นี้ ถือว่าเป็นการผสมข้ามศาสตร์กันระหว่าง ทัศนศิลป์ กับวรรณศิลป์ แต่เดิมนั้นทัศนศิลป์ใช้ภาษาภาพ และวรรณศิลป์ใช้ภาษาอักษร แยกกันอิสระเป็นเอกเทศ มาในยุคศิลปะสมัยใหม่ (Modernism) พาโบล ปิกัสโซ่ ได้ริเริ่มใช้กลวิธีการ ตัดปะ (Collage) โดยเอาหนังสือพิมพ์ตัดติดมีแต่ตัวอักษรติดมาด้วย ต่อมาศิลปินลัทธิเหนือจริง (Sur-realism) ใช้ถ้อยคำผสมในจิตรกรรม ซึ่งเป็นการใช้ความหมายของถ้อยคำ ประสานกับความหมายของภาษาภาพ มาในยุคของ ศิลปะแนวประเด็นคิด (Conceptual art) ภาษาอักษรถูกใช้เพื่อสื่อหลักในการถ่ายทอดความคิด

จิตรกรรมจีนตั้งแต่ยุคโบราณ ก็มีการใช้กวีนิพนธ์ ผสมลงในจิตรกรรม ส่วนศิลปะร่วมสมัยไทยปัจจุบันศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลูด นิยมเสมอ ก็เคยทำงานวาดเส้นชุด Visual Poetry และศาสตราจารย์เกียรติคุณอิทธิพล ตั้งโฉลก ก็ได้ทำงานชุด “อักษร” แสดงนิทรรศการเดี่ยวมาแล้ว นับว่าผลงานทั้งสองท่านเป็นการมองแบบย้อนกลับ ด้วยการสร้างตัวอักษรที่เป็นสัญลักษณ์ของทัศนศิลป์ มิใช่การเอาตัวอักษรมาใช้สื่อความหมายร่วมกับภาษาภาพ

ส่วนของจีนโบราณใช้บทกวีนิพนธ์มาประสานกับจิตรกรรม เพื่อเพิ่มพลังการแสดงออก โดยศิลปินจีนใช้พู่กันที่ใช้สำหรับการวาดรูป เขียนเป็นวรรณกรรมที่มีชีวิตของเส้นสาย แสดงความงามเป็นศิลปะในตัวเอง กลมกลืนกับภาพจิตรกรรมอยู่แล้วนั่นเอง

ในการนี้ผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ จึงได้ทดลองปรับแนวคิดหรือเปลี่ยนกรอบความคิดเดิมๆ เพื่อขจัดความพร่ามัว และกระจัดกระจายของรูปแบบ เนื้อหา ในผลงานที่ผ่านมา ให้ปรากฏเป็นภาพลักษณ์ที่สำแดงพลังอย่างคมชัด นั่นก็คือ สามารถกำหนด รูปแบบ เนื้อหา แนวคิด สำหรับการวิจัยแบบสร้างสรรค์ ในเรื่องนี้อย่างชัดเจนที่สุด จึงทำให้การวิจัยแบบสร้างสรรค์สามารถดำเนินออกไปปรากฏผลงานศิลปะ อย่างเป็นรูปธรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดหมายอย่างสมบูรณ์ เพราะได้พิจารณาเกี่ยวกับ เนื้อหา แนวคิด ที่มีความหลากหลาย ในการสร้างสรรค์ผลงาน ทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุด “ทัศนศิลป์กวีทรศน์” ในปี พ.ศ. 2554 ที่ผ่านมา อาทิเช่น เหตุการณ์ทางสิ่งแวดล้อม ทางสังคม การเมือง ความขัดแย้งและสงคราม ตลอดจนเกี่ยวกับการสะท้อนถึงอิทธิพลเทคโนโลยีต่อวิถีชีวิตคนเรา รวมทั้งหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นต้น

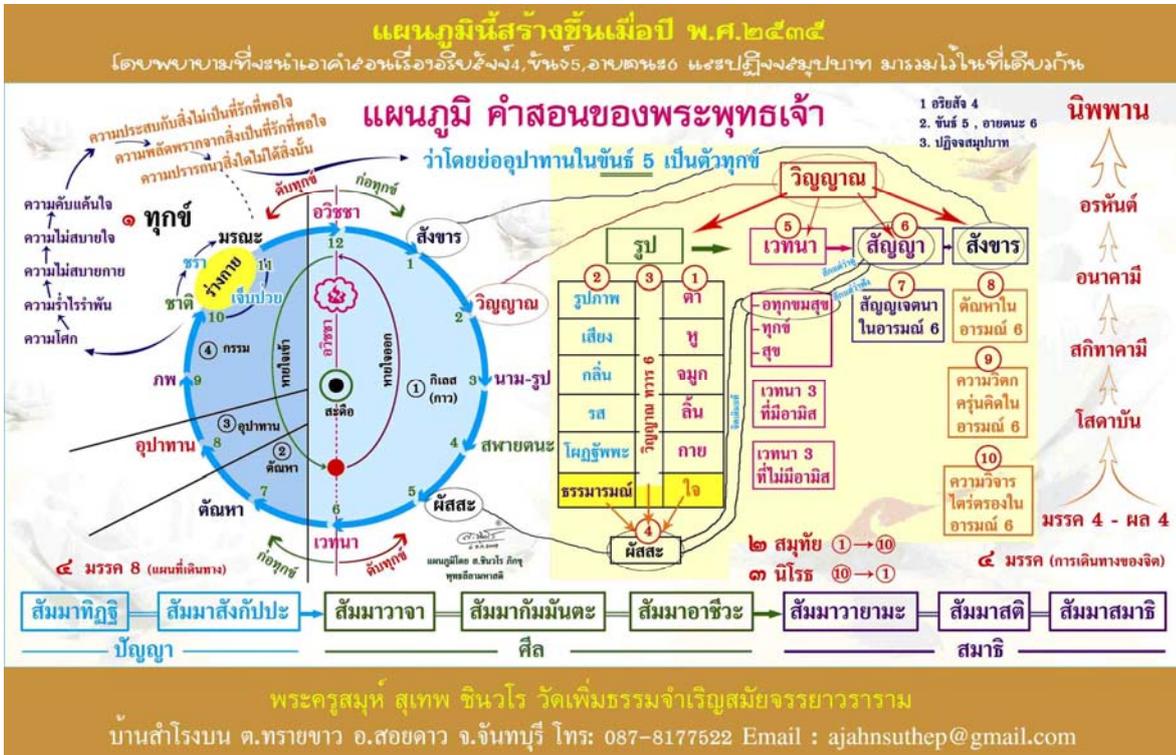
แต่เมื่อนำมาพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว ปรากฏว่าผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ ได้ให้น้ำหนักความสำคัญต่อทัศนคติ แนวคิด ความเห็น ลงไปสู่หลักธรรม ในพระพุทธศาสนาเป็นลำดับขั้นๆ สูงสุด เพราะอรรถประโยชน์ของพระพุทธศาสนานั้น ครอบคลุมความเจริญงอกงาม ทั้งร่างกายและจิตใจของคนเราอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุดต่อวิถีชีวิตคนเรายิ่งนัก การวิจัยสร้างสรรค์จึงได้กำหนดกรอบความคิด ของโครงการวิจัยแบบสร้างสรรค์ครั้งนี้ ในหัวข้อเรื่อง ทัศนศิลป์กวีทรศน์ครั้งนี้ มุ่งแนวความคิดเนื้อหาหลงไปสู่ สภาวะแห่งภพ-ภูมิ ของนามรูปสามารถอธิบายแสดงประเด็นต่างๆ เป็นลำดับได้ ดังนี้

1. นำเสนอความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักธรรมหรือเรียกให้ชัดแจ้งว่า “พุทธธรรม” เป็นสำคัญ

2. นำเสนอความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะ ที่มุ่งประเด็นลงที่ ความหมายประเภท รูปแบบ และลักษณะจำเพาะของศิลปะ คือศิลปะเป็นภาษาแห่งความคิดหรือความหมาย (Instrumentalism) กับศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม Formalism) ที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์มีความสนใจและเลือกเป็นเครื่องมือสำหรับแสดงออกเป็นสำคัญในการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างเป็นรูปธรรม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “พุทธธรรม” ซึ่งเป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มีเนื้อหาและหลักธรรม ที่ลึกซึ้งอย่างที่สุด และกว้างขวางอย่างมหาศาล (๘๘,๐๐๐ พระธรรมขันธ์) นับว่ามากมายสุดประมาณ โดยผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ พิจารณาถึงธรรมะในทัศนคติส่วนตัว เลือกเอาเฉพาะในส่วนเนื้อหาและหลักธรรมที่มีความสนใจเป็นพิเศษเท่านั้น คำนึงถึงเหตุปัจจัย ใน

หลักกรรมะ อรรถะและพยัญชนะ ที่สื่อความหมายที่เป็นเนื้อหา แนวคิด ต่อการสร้างความบันเทิงใจ ให้ความรู้ ความนึกคิดและจินตนาการ เกิดเป็นภาพสัญลักษณ์ที่แสดงพลัง พัฒนาขึ้นมาเป็นรูปแบบงานทัศนศิลป์ สามารถเชื่อมโยงออกมาเป็น ถ้อยคำผูกพันกันเป็นร้อยกรอง เกิดเป็นงานกวีนิพนธ์ส่งผลฤทธิ์ที่ประสานอย่างเป็นเอกภาพ

ภาพ 1 แสดงแผนภูมิหลักกรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ต่อความหมายและหัวข้อหลักกรรมะ ของพุทธธรรม เกี่ยวกับชีวิตและตัวสภาวะของชีวิต ซึ่งตามหลักของ“พุทธธรรม”มองเห็นสิ่งทั้งหลายในรูปของส่วนประกอบต่างๆ ที่มาประชุมกันเข้า ตัวตนแท้ๆของสิ่งทั้งนั้น หามีไม่ เมื่อแยกส่วนต่างๆ ที่มาประกอบกันเข้านั้นออกไปหมดก็จะมีไม่พบตัวตนของสิ่งนั้นเหลืออยู่ แต่ให้ความสำคัญพิเศษต่อความเกี่ยวข้องเรื่องชีวิต โดยเฉพาะในด้านจิตใจ การแสดงส่วนประกอบต่างๆ จึงต้องครอบคลุม ทั้งวัตถุและจิตใจ หรือทั้งรูปธรรมและนามธรรมเป็นการแบ่งอย่างกว้างๆ ว่า “นามและรูป” หรือ นามธรรม กับรูปธรรม ได้แก่ นามคือ จิต เจตสิก กับรูป คือ รูปธรรม หรือรูปขันธ์

แต่กระนั้นก็ดี โดยเฉพาะส่วนนามนั้น ยังแบ่งได้แยกย่อยอีกคือ จิตวิญญานขันธ์ เจตสิก เวทนาขันธ์ สัมผัสขันธ์ และสังขารขันธ์ เป็นต้น นอกจากเรื่อง “นามรูป” แล้ว ผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ยังมีความสนใจศึกษาเป็นพิเศษเกี่ยวกับ “ภพ-ภูมิ” ที่มีปรากฏในพุทธธรรมอย่างสำคัญยิ่ง ได้แก่ “ภพ” หมายถึงโลกเป็นที่อยู่ของสัตว์ ภาวะชีวิตของสัตว์มี 3 คือ 1. กามภูมิเป็นภพของผู้ยังเสวยกามคุณ 2. รูปภพเป็นภพของผู้เข้าถึง รูปฌานและ 3. อรูปภพเป็นภพของผู้เข้าถึง อรูปฌาน (เทียบเท่า คติ ภูมิ) หรือเรียกว่า ไตรภูมิ หมายถึงโลกียภูมิ ทั้ง 3 “ภูมิ” ชั้นแห่งจิต ระดับจิตใจ ระดับชีวิต มี 4 ภูมิ : 1. กามาวจรภูมิระดับจิตใจของสัตว์ในภาพภพทั้ง 11 ชั้น 2. รูปาวจรภูมิระดับจิตใจ ของท่านผู้ที่ได้ฌาน 3. อรูปาวจรภูมิระดับจิตใจ ของท่านผู้ที่ได้รูปฌาน 4. โลกุตระภูมิระดับจิตใจ ของพระอริยเจ้าพ้นแล้วจากโลกียภูมิรวมทั้ง “มหาภูมิ 4 รูป” หมายถึง ดิน (ปฐวี) น้ำ (อาโป) ไฟ (เตโช) ลม (วาโย)

ความรู้ความเข้าใจในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ที่ทรงคุณค่านี้ เป็นกระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์งานศิลปะ โดยผู้วิจัยสร้างสรรค์มีจุดมุ่งหมายเพื่อคิดค้นรูปแบบลักษณะ และเนื้อหา แนวความคิด ทางศิลปะที่มีแนวทางเฉพาะตน และมีความแตกต่างออกไปจากศิลปะร่วมสมัย ซึ่งเป็นกระแสหลักของเมืองไทยปัจจุบัน และนำเสนอรูปแบบนวัตกรรมใหม่ๆ ในกระบวนการคิดการสร้างสรรค์งานศิลปะ ที่เป็นระบบระเบียบ มีขั้นตอนและลักษณะเฉพาะตนขึ้นเป็น

พิเศษ อันเป็นแนวทางพื้นฐานต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเองให้ชัดเจน และเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนการสร้างสรรค์ศิลปะแก่นักศึกษาศาขาวิชาออกแบบทัศนศิลป์ต่อไป

การวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research Project) หัวข้อเรื่องทัศนศิลป์กวีทรศน์; ชุด ภาพ-ภูมิของนามรูปนี้ เป็นการวิจัยแบบสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ อยู่ในประเภทสาขามนุษยศาสตร์ มีคุณลักษณะแตกต่างไปจากลักษณะการวิจัยแขนงอื่น เช่น ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ โดยมากมักนิยมใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative research) ด้วยเหตุที่มีความเป็นปรนัยหรือภาวะวิสัยสูง (Objective) สำหรับเป็นเครื่องมือรับรองถึงความเที่ยงตรงแม่นยำ ของผลการวิจัยนั้นอย่างชัดเจน เป็นกระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative research) ผลงานศิลปะที่ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงของประสบการณ์ที่พิเศษเฉพาะตน กล่าวคือ มีลักษณะเป็นอัตนัย หรืออัตวิสัย (Subjective) อย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นกระบวนการสร้างสรรค์ ฯ และผลสัมฤทธิ์ ตลอดจนกระบวนการวินิจฉัย พิจารณาวิเคราะห์ หรือตีความคุณค่าของผลงานการสร้างสรรค์ชุดนี้ จึงยึดถือหลักการอธิบาย ในทัศนะของผู้วิจัยสร้างสรรค์ ที่สามารถพรรณนาขยายความรู้สึกนึกคิด ออกมาให้ปรากฏ รับรู้และเข้าใจความหมายได้ อย่างมีระบบระเบียบและขั้นตอน เป็นที่เข้าใจถึงรูปแบบ เนื้อหา แนวความคิดแก่บุคคลอื่นได้

อนึ่ง การพิจารณา วินิจฉัย วิเคราะห์ในคุณค่าทางศิลปะหรือความหมายทางสุนทรียภาพ อันประกอบด้วย รูปแบบ เนื้อหา และแนวความคิด ที่ส่งผลก่อให้เกิดสุนทรียารมณ์ พุทธิปัญญา (Intellectual content) และประสบการณ์ใหม่ๆ แก่คนเรานั้น ย่อมมีฐานรากจากประสบการณ์เฉพาะตนนั้นเป็นสำคัญกระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative research) เป็นการวิจัยแบบสร้างสรรค์ หรือการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental research) นับเป็นที่นิยมกันมากในการวิจัยที่ผสมสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ (วิรุณ ตั้งเจริญ.2545:102)

ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง การวินิจฉัยการพิจารณาวิเคราะห์คุณค่าผลงานการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ จำเป็นต้องใช้กระบวนการเขียนเชิงพรรณนาความ ร้อยเรียงเนื้อหาออกมาอย่างมีเหตุและผล สอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องกัน รวมทั้งประสบการณ์เฉพาะตนของผู้วิจัยสร้างสรรค์เป็นสำคัญ เชื่อมโยงว่าผลงานการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ เป็นวิธีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อย่างชัดเจน และมีคุณค่าทางศิลปะในลักษณะรูปแบบ และเนื้อหาใหม่ๆ อาจจะมีข้อผิดแผกแตกต่าง ไปจากรูปแบบการสร้างสรรค์ศิลปะแนวขนบนิยมเดิมๆ ที่ศิลปินร่วมสมัยหลายคนพากันยึดถือเป็นแนวปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องอยู่บ้างอย่างแน่นอน

ดังนั้นในโครงการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research Project)การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ; ชุด ภาพ-ภูมิของนามรูป(The creation of Visual Arts Poetry; Bhava-Bhumi of Namarupa) เป็นการวิจัยแบบสร้างสรรค์สืบเนื่องจากการวิจัยการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ที่เคยวิจัยแบบสร้างสรรค์ ฯ ที่ผ่านมาในปี 2553-2554 โดยมุ่งเน้นในลักษณะพัฒนาการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ให้เกิดความก้าวหน้าออกไปจากเดิมที่ใช้กระบวนการบูรณาการ ผลงานจิตรกรรมผสมผสานกวีนิพนธ์ ผ่านกลไกทางคอมพิวเตอร์กราฟฟิค เป็นสำคัญ

เพราะการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research Project)การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์;ชุด ภาพ-ภูมิของนามรูป(The creation of Visual Arts Poetry; Bhava-Bhumi of Namarupa) ครั้งนี้ ผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ ได้หันกลับมาใช้กระบวนการด้วยทักษะฝีมือทางจิตรกรรม วาดเส้น ด้วยกลวิธีการเขียนและระบายสี ทั้งที่เป็นภาพและตัวอักษร ด้วย ดินสอ สีไม้ สีพาสเทล สีฝุ่นพินิลแกน สีอะครายลิก สีน้ำมัน ลงบนผืนผ้าใบ(Canvas) ที่ซึ่งบนกรอบเฟรมไม้สีเหลี่ยมสำหรับเขียนภาพขนาดต่างๆ เป็นสำคัญและรวมทั้งการวาดเส้นหมึกดำบนกระดาษด้วย จำนวน 19 ภาพ

กลวิธีการดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์แบบสร้างสรรค์และวัสดุอุปกรณ์

1. กำหนดแนวคิด เนื้อหา และรูปแบบในการวิจัยสร้างสรรค์ รวมทั้งขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานตามลำดับ ตามแบบกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมผสมการวาดเส้น

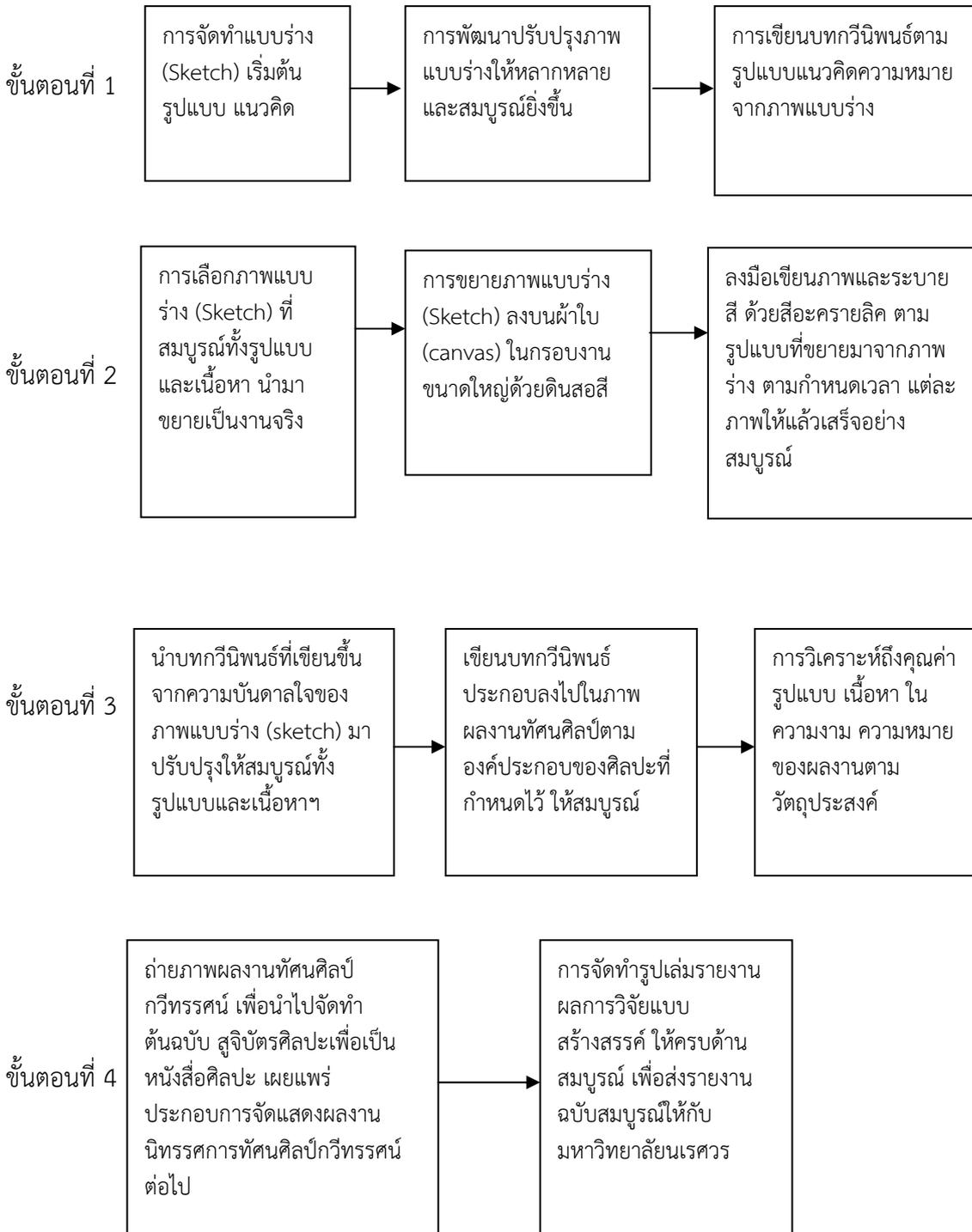
2. ดำเนินการสำรวจ ค้นคว้า เอกสารข้อมูล และภาพข้อมูล ภาพผลงานศิลปะ เกี่ยวกับหลักพุทธธรรม ของ

พระพุทธศาสนาได้ แก่นาม-รูป ภาพ-ภูมิ ทั้งที่เป็นจิตรกรรม ประติมากรรม ในลักษณะแบบไทยประเพณี (แบบครูโบราณ) แบบไทยประเพณีประยุกต์ และแบบศิลปะร่วมสมัย ตลอดจนศึกษา ค้นคว้า หนังสือพุทธธรรม พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ , ฉบับประมวลธรรม และหนังสือเกี่ยวกับไตรภูมิ

3. นำเอกสารและภาพข้อมูล ภาพผลงานศิลปะ เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาวิเคราะห์พิจารณาในคุณค่าความหมายและความสำคัญของเนื้อหาความคิดของภาพข้อมูล ภาพผลงานศิลปะ (ดังกล่าวข้อ 1) เพื่อค้นหาคุณค่าความงามของ

ศิลปะ องค์ประกอบของศิลปะ สัญลักษณ์ของรูปแบบเนื้อหา เป็นต้นรวมทั้งพิจารณาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาเป็นความบันดาลใจต่อการสร้างสรรค์เป็นผลงานทัศนศิลป์ในชื่อนามรูป ภาพ-ภูมิ

4.วิธีการดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์และการวิเคราะห์ข้อมูลมีกระบวนการดังนี้

ฉะนั้นการสร้างสรรค์ศิลปะในกระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ แม้ว่าเป็นการบูรณาการศิลปะที่มีลักษณะต่างประเภทสาขากันในด้านลักษณะรูปแบบก็ตาม แต่ทว่าในส่วนที่เป็นเนื้อหาและแนวความคิดนั้น ก็มาจากความบันดาลใจอย่างเดียวกัน เป็นการวิจัยแบบสร้างสรรค์เพื่อศึกษาค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์งานศิลปะแบบนวัตกรรม ประเภททัศนศิลป์ที่แปลกใหม่ออกไปจากขนบนิยมเดิมๆ เพราะมีการนำเอาทั้งคุณลักษณะอันแตกต่างกัน และความพิเศษของงาน

ศิลปะต่างประเภทสาขากัน มาบูรณาการประสานเข้าด้วยกัน จนเกิดผลออกมาเป็นนวัตกรรมศิลปะที่มีรูปแบบและคุณลักษณะใหม่ นำเสนอวิธีคิดทางทัศนศิลป์ และกวีนิพนธ์ แนวความคิด ความคิดสร้างสรรค์ และระบบปัจเจกบุคคลแห่งการสร้างสรรคศิลปะอย่างแท้จริง

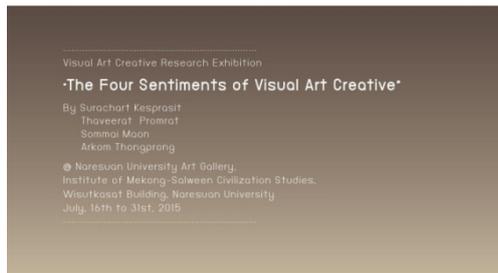
จุดมุ่งหมายของการวิจัยแบบสร้างสรรค์

1. เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบและเนื้อหาผลงานศิลปะในลักษณะนวัตกรรมใหม่ ที่มีการผสมผสานบูรณาการกันระหว่างศิลปะแบบอย่างทัศนศิลป์ (จิตรกรรม-วาดเส้น) กับแบบอย่างวรรณศิลป์ หรือ สัญลักษณ์ศิลป์ (กวีนิพนธ์: กายกอลอน) ให้เป็นผลงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ที่แสดงคุณลักษณะของศิลปะเป็นภาษาแห่งความคิดหรือภาษาแห่งความหมาย(Instrumentalism)เป็นสำคัญ แต่ก็มุ่งเน้นคุณลักษณะของศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม (Formalism) เป็นส่วนเสริมในเรื่องการจัดวางองค์ประกอบของศิลปะด้วย

2. เพื่อนำเสนอผลงานการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชน โดยการเผยแพร่ให้สาธารณชนได้สัมผัส รับรู้ถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพทางศิลปะ และมีเนื้อหาแนวคิด เกี่ยวกับภพ-ภูมิของนามรูป ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ และจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือคู่มือผลงานศิลปะ รวมทั้งส่งผลงานศิลปะไปร่วมแสดงนิทรรศการศิลปกรรมต่างๆ ตลอดจนสามารถนำไปเผยแพร่สู่พื้นที่สาธารณะของสังคมสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ(Social Network) เช่น Face book, Website เป็นต้น

นิทรรศการวิจัยแบบสร้างสรรค์ทัศนศิลป์
ทัศนศิลป์สร้างสรรค์ 4 ทัศนะ
สุรชาติ เทปประสิทธิ์ | ทวีรัตน์ พรหมรัตน์ | สุนทนาย นาดอน | อานัน ทนวิไล

ภาพ 2 นิทรรศการศิลปกรรมผลงานการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (Creative Research Project) เพื่อถ่ายทอดผลงานสู่กลุ่มเป้าหมายให้จัดแสดงเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมและเป็นการให้ประโยชน์แก่นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทางทัศนศิลป์ ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยนเรศวร สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ระหว่างวันที่ 20-31 กรกฎาคม 2558

ขอบเขตของการวิจัยแบบสร้างสรรค์

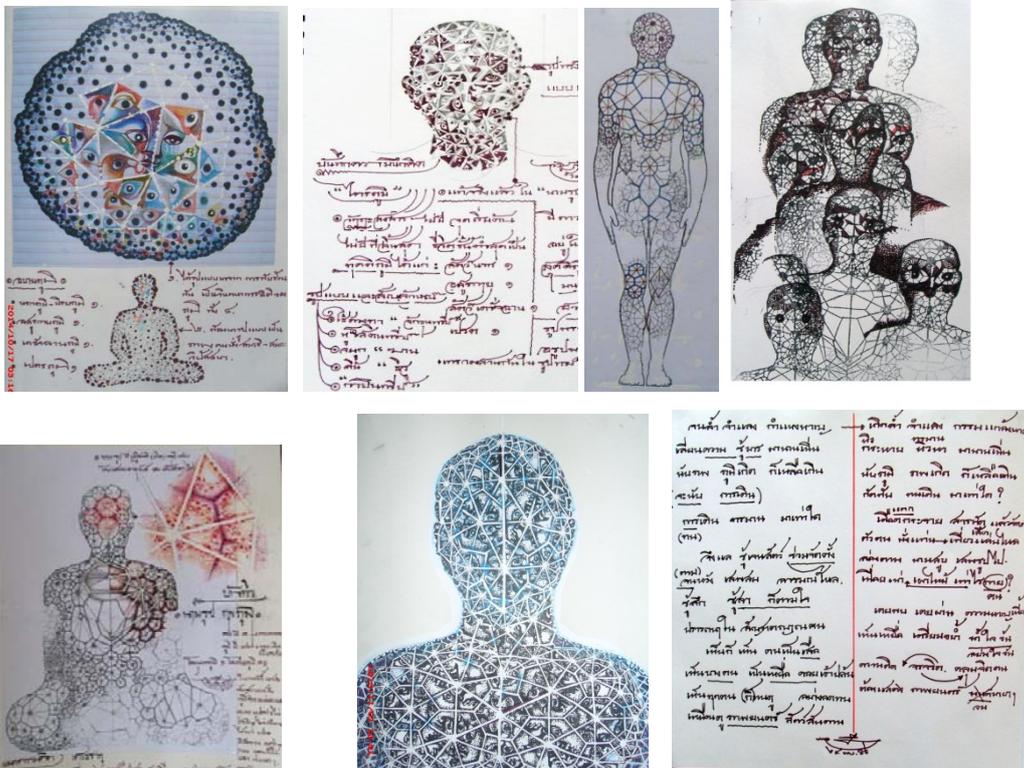
1. กำหนดกรอบของเนื้อหาแนวความคิดจากพื้นฐานที่ผู้สร้างสรรค์มีฉันทะ ความรัก และความศรัทธา ในคุณค่าสุนทรียภาพของผลงานทัศนศิลป์(จิตรกรรมและวาดเส้น:รูปแบบกึ่งนามธรรมและแบบมโนคติ) และการเขียนวรรณศิลป์ หรือกวีนิพนธ์ประเภทกាយ กอลอน โดยมีเนื้อหาแนวคิด เกี่ยวกับภพ-ภูมิของนามรูป และหลักพุทธธรรมเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้

2.ดำเนินศึกษาข้อมูลจากที่มีเนื้อหา แนวความคิด เกี่ยวกับธรรมชาติของพระพุทธรูป (ที่อธิบายถึงภาพ-ภูมิของนามรูป) รวมทั้งจากความรู้สึก นึกคิด และการตระหนักรู้จากจินตนาการของตนเอง ที่รับผลกระทบจากสภาวะปัจจัยภายนอกและสภาวะปัจจัยภายใน อันทำให้เกิดการรับรู้ ความสะเทือนใจสะเทือนอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ที่ส่งผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ(กุศล/อกุศล) ต่อชีวิตจิตใจ อันส่งผลต่อทัศนคติการดำเนินวิถีชีวิตในแต่ละวัน แล้วประมวลเป็นเนื้อหาแนวความคิดเกี่ยวกับภาพ-ภูมิของนามรูป

กระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์กวีทรรศน์ มี 2 ขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. การสร้างสรรค์ภาพแบบร่าง(Sketch)ที่หลากหลาย คัดเลือกนำภาพแบบร่างนั้นมาใช้เป็นความบันดาลใจในการเขียนบทกวีนิพนธ์ ให้มีเนื้อหา แนวความคิด (เกี่ยวกับภาพ-ภูมิของนามรูป) ให้เกิดการประสานสอดคล้องกับรูปแบบภาพแบบร่างศิลปะดังกล่าว

2. การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์กวีทรรศน์ โดยเลือกภาพแบบร่าง (Sketch) ที่สมบูรณ์ทั้งรูปแบบและเนื้อหา (เกี่ยวกับภาพ-ภูมิของนามรูป) นำมาขยายเป็นงานจริง ลงบนผ้าใบ (canvas) ในกรอบงานขนาดใหญ่ ด้วยดินสอสี ปากกาเคมี ปากกาลบคำผิด รวมทั้งการเขียนภาพระบาย ด้วยสีพาสเทล สีอะครายลิก สีน้ำมัน ผสมผสานกัน ลงบนผืนผ้าใบ(Canvas) ตามรูปแบบที่ขยายมาจากภาพร่าง แต่ละภาพให้แล้วเสร็จอย่างสมบูรณ์เป็นรูปธรรมตามวัตถุประสงค์

ภาพ 3 การสร้างสรรค์ภาพแบบร่าง (Sketch)การสร้างสรรค์ทัศนศิลป์กวีทรรศน์และใช้เป็นความบันดาลใจในการเขียนบทกวีนิพนธ์ ให้มีเนื้อหาแนวความคิด (เกี่ยวกับภาพ-ภูมิของนามรูป)

ประโยชน์ที่ได้รับและการเผยแพร่ผลงานการวิจัยแบบสร้างสรรค์สู่กลุ่มเป้าหมาย

1. การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรรศน์ชุดนี้ เพื่อต้องการเผยแพร่ให้สาธารณชน ได้สัมผัส รับรู้ถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพของผลงานศิลปะในลักษณะนวัตกรรมใหม่ จำนวน19 ภาพ โดยได้ความรู้ความเข้าใจต่อกลวิธีในการสร้างสรรค์ศิลปะ ทั้งรูปแบบงานทัศนศิลป์ : จิตรกรรม (Painting) วาดเส้น (Drawing) รูปแบบกึ่งนามธรรม รูปแบบมโนคติและงานวรรณกรรม: กวีนิพนธ์ (Poetry) ผสมผสานกัน เป็นการศึกษากระบวนการวิจัยแบบทดลอง กลวิธีสร้างสรรค์ศิลปะ ที่สามารถนำไปประยุกต์และบูรณาการพัฒนาศิลปะการเรียนการสอนศิลปะ และเกิดประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจศึกษาศิลปะ

2.การนำเสนอผลงานการสร้างสรรค้งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ เผยแพร่ให้สาธารณชน ได้สัมผัสรับรู้ถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพ ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะในห้องแสดงผลงานศิลปะ จำนวน 17 ภาพ เผยแพร่ให้สาธารณชน ได้สัมผัสรับรู้ถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพ ผ่านการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ

ณ หอศิลป์มหาวิทยาลัยนเรศวร สถานอารยธรรมศึกษาโขง-สาละวิน ระหว่างวันที่ 20-31 กรกฎาคม 2558 และการเผยแพร่และนำเสนอการวิจัยแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุด “ภพ-ภูมิของนามรูป”The creation of Visual Arts Poetry ในการนำเสนอผลงานงานวิชาการ“นเรศวรวิจัย 11”(ที่มีการตีพิมพ์บทความบน Proceedings) ในวันที่ 22 กรกฎาคม 2558 ณ อาคารเอกาทศรถ มหาวิทยาลัยนเรศวร พร้อมทั้งจัดพิมพ์เป็นหนังสือสุจิตร์ผลงานศิลปะด้วย

นอกจากนี้ยังได้รับเชิญให้ส่งผลงานการสร้างสรรค้งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ไปร่วมแสดงนิทรรศการศิลปะกรรมต่างทั้งระดับชาติ และนานาชาติ ได้แก่ นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติ ในวันที่ 23-25 สิงหาคม 2558 ณ หอศิลป์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี คลอง 6 จ.ปทุมธานี

นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติครั้งที่ 1 (2557) จัดโดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตภาคพายัพ (เจ็ดยอด) และตีพิมพ์เผยแพร่ในสุจิตร์นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติ ณ หอศิลป์ศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่

นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาตินิทรรศการศิลปะกรรมมล ทศนาถุชลิ (ศิลปินแห่งชาติสาขาทัศนศิลป์ ปี 2540) ครอบรอบ 72 ปี ณ หอศิลป์ร่วมสมัยราชดำเนิน กรุงเทพฯ

นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติ และตีพิมพ์เผยแพร่ในสุจิตร์นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติ16-28 มกราคม 2558 ณ หอศิลป์วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยเพาะช่าง กรุงเทพฯ

นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติ และตีพิมพ์เผยแพร่ในสุจิตร์นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติ (ASEAN ART: ART in the South of Thailand 2012.) เนื่องในกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม วันกัลยาณิวัฒนา19กรกฎาคม 2558 ณ หอศิลป์ศิลปภาคใต้ สถาบันวัฒนธรรมศึกษาวิทยาลัยพัฒนวิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เชิญไปเป็นวิทยากรบรรยาย กระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์การวิจัยแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุด “ภพ-ภูมิของนามรูป”(The creation of Visual Arts Poetry) ในงาน ม.อ.วิชาการ วันที่ 19 สิงหาคม 2558 ณ หอประชุม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ภาพ 4 ผลงานสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุด “ภพ-ภูมิของนามรูป” (The creation of Visual Arts Poetry)ที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมแสดงนิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติ และตีพิมพ์เผยแพร่ในสุจิตร์นิทรรศการศิลปะกรรมระดับนานาชาติที่จัดโดยคณะศิลปกรรมศาสตร์ และหน่วยงานศิลปวัฒนธรรมศึกษา ของมหาวิทยาลัยในภูมิภาคต่างๆ

ภาพ 5 ได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรบรรยาย ให้อำเภอเรื่อง กระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์การวิจัยแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์วิหรรณชุด “ภาพ-ภูมิของนามรูป” (The creation of Visual Arts Poetry) ในงาน ม.อ. วิชาการ วันที่ 19 สิงหาคม 2558 ณ หอประชุม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วัสดุและอุปกรณ์

1. เครื่องมือการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์วิหรรณ สำหรับใช้เพื่อการเขียนรูป ระบายสี ได้แก่ อุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ เช่น ดินสอวาดเส้นสีดำ ยางลบ มีดคัตเตอร์ กรรไกร ปากกาลูกกลิ้ง น้ำหมึกปากกาหมึกซึมสีดำ แดง ปากกาเคมี (สีดำ น้ำเงิน แดง สีทอง และสีเงิน) สีเมจิก ปากกาลบคำผิด บล็อกเพลทพลาสติกเขียนแบบรูปวงกลม วงรี กระบอกฉีดน้ำฟ็อกกี้ กระดาษพิมพ์สีขาว ขนาด A3,A 4 กระดาษวาดเขียน สมุดสเกตซ์ภาพ สมุดบันทึกข้อมูล และบนผ้าใบ (Canvas) พู่กันเขียนรูป ระบายสีขนาดต่างๆ สีชนิดต่างๆ เช่น ประเภทดินสอไม้ ปากกาเคมี ปากกาลบคำผิด สีเขียนพาสเทล(Oil Pastel) สีอะครายลิก สีน้ำมัน กรอบเฟรมผ้าใบเขียนรูปขนาดต่างๆ ตามความเหมาะสม

ภาพ 6 เครื่องมือการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์วิหรรณ สำหรับใช้เพื่อการปฏิบัติสร้างสรรคผลงาน ได้แก่ อุปกรณ์ การวาดเส้น พู่กัน สีดินสอ สีพาสเทล สีอะครายลิก และสีน้ำมัน

2. อุปกรณ์ประเภทสื่อเทคโนโลยี (ไอ.ที. ระบบคอมพิวเตอร์ (ดิจิทัล) ได้แก่ กล้องถ่ายรูประบบคอมพิวเตอร์ ทั้งประเภทโน้ตบุ๊ก และประเภทตั้งโต๊ะ เครื่องสแกนภาพ (Scan) กระดาษพิมพ์ภาพ ขนาด A3 และ สำหรับพิมพ์ภาพด้วยเครื่องพิมพ์ระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาภาพแบบร่าง (sketch)

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ทัศนศิลป์กวีทรศน์

ผลงานการวิจัยชุดนี้เป็นกระบวนการวิจัยแบบสร้างสรรค์ (กลุ่มมนุษยศาสตร์ ในสาขาปรัชญา ประเภทศิลปกรรม และเป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ) มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้ปรากฏการริเริ่มสร้างสรรค์ศิลปะลักษณะนวัตกรรมใหม่ๆ ต่างออกไปจากที่มีการสร้างสรรค์กันอยู่ในศิลปะร่วมสมัยของไทยปัจจุบัน

ในกระบวนการวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้ เป็นการนำคุณลักษณะทางสุนทรียภาพจากศิลปะสองประเภท ด้วยกัน ได้แก่ ประเภททัศนศิลป์(วาดเส้นผสมจิตรกรรม) ที่สัมผัสรับรู้ ด้วยการรับรู้ดูเห็น ถึงคุณค่า ความงาม ด้วยอายตนะทาง “ตา” เท่านั้น เป็นอย่างแรก และอย่างที่สอง ได้แก่ ประเภทวรรณศิลป์ หรือสัญลักษณ์ศิลป์ (กวีนิพนธ์(Poetry)) เรียกว่าการเขียนแบบร้อยกรอง ที่สามารถรับรู้และเข้าใจในคุณค่า เรื่องราว แนวความคิด ความไพเราะ งดงามทางศิลปะ ด้วยอาศัยการอ่าน การใช้ภาษา ถ้อยคำ ศัพท์สัญลักษณ์ แสดงความหมาย สรรพสำเนียง จังหวะ สั้นยาว และวรรณยุกต์หนักเบาของถ้อยคำ (ซึ่งเป็นผลงานของผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน) มาเป็นอีกส่วนหนึ่ง สำหรับสร้างสรรค์ศิลปะโดยบูรณาการแบบประสมประสานเข้าด้วยกัน นับว่าเป็นการทดลองเพื่อค้นหาแนวทางและกลวิธีการสร้างสรรค์งานศิลปะ ประเภททัศนศิลป์ ที่แปลกใหม่ออกไปจากขนบนิยมเดิมๆ หรือที่ปฏิบัติกันมาโดยทั่วไป เพราะมีการนำเอาทั้งคุณลักษณะอันแตกต่างกัน และความพิเศษของงานศิลปะต่างประเภทสาขา มาบูรณาการประสานแทรกเข้าด้วยกัน จนกระทั่งเกิดสัมฤทธิ์ผลออกมาเป็นงานสร้างสรรค์ศิลปะที่มีรูปแบบและคุณลักษณะอย่างใหม่ขึ้น

ดังนั้นการสรุปและการอภิปรายวิเคราะห์ในสัมฤทธิ์ผล กระบวนการปฏิบัติงานสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้วิเคราะห์ออกมาได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ผลจากการวิจัยเชิงการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ ผู้สร้างสรรค์ได้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ตามลำดับขั้นตอนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ โดยประจักษ์ชัดถึงผลงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ที่ครบถ้วนทั้งรูปแบบและเนื้อหาและกลวิธีต่างๆ ที่ได้ประสมประสานกัน เป็นจำนวนกว่า19 ภาพ (ซึ่งเกินกว่าที่กำหนดไว้ เพราะได้เสนอไว้เพียง 8-10 ภาพเท่านั้น)

ฉะนั้นการสร้างสรรค์ศิลปะในกระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ แม้ว่าเป็นการบูรณาการศิลปะที่มีลักษณะต่างประเภทสาขากันในด้านรูปแบบก็จริงอยู่ แต่ทว่าในส่วนที่เป็นเนื้อหาและแนวความคิดนั้น แท้ที่จริงแล้วกล่าวยืนยันได้ว่ามาจากความบังเอิญอย่างเดียวกันหรือจากแหล่งเดียวกันนั่นเอง การวิจัยแบบการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ เป็นการเพื่อศึกษาค้นหาแนวทางการสร้างสรรค์งานศิลปะ ประเภทจิตรศิลป์ ทัศนศิลป์ กวีนิพนธ์ แสดงรูปแบบเนื้อหาศิลปะอย่างแปลกใหม่ออกไปจากขนบนิยมเดิมๆ เพราะมีการนำเอาทั้งคุณลักษณะอันแตกต่างกันและความพิเศษของงานศิลปะต่างประเภทสาขา มาบูรณาการประสานเข้าด้วยกัน จนเกิดผลออกมาเป็นศิลปะที่มีรูปแบบและคุณลักษณะใหม่ เพื่อเสนอวิธีคิดทางทัศนศิลป์ และกวีนิพนธ์ แนวความคิด ความคิดสร้างสรรค์ และระบบแห่งปัจเจกบุคคลแห่งการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างแท้จริง และสามารถนำไปใช้พัฒนาการสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อแสดงให้เห็นว่า “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความคิดหรือภาษาแห่งความหมาย(Instrumentalism)เป็นสำคัญ” นอกนั้นก็ยังมีอาศัยคุณลักษณะของศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม (Formalism) เป็นส่วนเสริมในเรื่ององค์ประกอบของศิลปะด้วย

ประเด็นที่ 2 การสัมผัสรับรู้ ดูเห็นคุณค่าทางสุนทรียภาพในผลงานสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ เป็นการสร้างสรรค์ รูปแบบและเนื้อหาผลงานศิลปะแบบใหม่ ที่มีลักษณะการผสมผสาน โดยบูรณาการกันระหว่างศิลปะแบบอย่างทัศนศิลป์ กับแบบอย่างวรรณศิลป์ (สัญลักษณ์ศิลป์หรือกวีนิพนธ์(Poetry)) ดังนั้นการนำเสนอผลงานศิลปะให้ผู้อื่นได้สัมผัสรับรู้ ดูเห็นถึง การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ จึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเผยแพร่ให้สาธารณชน ได้สัมผัสรับรู้ ถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพทางศิลปะนั้น เป็นกระบวนการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะ เพื่อให้ผู้อื่นเห็นและรู้สึกถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพของทัศนธาตุ องค์ประกอบของศิลปะและเนื้อหา ประเภททัศนศิลป์ และขณะเดียวกันนั้นก็ให้เข้าใจถึงคุณค่าทางสุนทรียภาพ พลังความหมายของถ้อยคำ ศัพท์สำเนียงและรูปประโยคเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ประกอบปรุงแต่งขึ้นเป็นบทกวีนิพนธ์ ลักษณะร้อยกรองที่มีฉันทลักษณ์กฎเกณฑ์งดงาม

กล่าวสรุปย่อๆก็คือว่างานทัศนศิลป์นำเสนอให้เกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ในพลังสุนทรียภาพ ทางปัญญา และความรู้สึกสุขทุกข์ เวทนา จากการสัมผัสรับรู้ด้วยตา ส่วนกวีทรศน์นั้นนำเสนอให้เกิดความรู้ความเข้าใจในพลังสุนทรียภาพทางความคิด เนื้อหาเรื่องราวด้วย การรับรู้แปลความหมาย ถ้อยคำ ศัพท์สำเนียง รูปประโยคเชิงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ประกอบปรุงแต่งขึ้นเป็นพาทะแห่งความคิด ด้วยบทกวีนิพนธ์ แบบร้อยกรองที่มีฉันทลักษณ์ตามขนบนิยมของไทย พบว่าผลงานทัศนศิลป์กวีทรศน์

ชุดนี้ มิใช่เฉพาะแต่แนวความคิดกับเป็นเนื้อหาเท่านั้น ที่ได้หลอมกลายเป็นเรื่องเดียวกัน หากแต่ว่ารูปแบบที่ประจักษ์ชัดออกมาของผลงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ได้กลายเป็นเอกภาพเดียวกันอย่างมีสุนทรียภาพที่ลงตัวอีกด้วย

ดังนั้นสาระสำคัญในสัมฤทธิ์ผลของกระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ ก็อยู่ที่ว่ามีจุดมุ่งหมายการสร้างสรรคศิลปะแบบนวัตกรรม เพื่อแสดงออกถึงสุนทรียภาพ หรืออารมณ์ความรู้สึก ประจักษ์ชัดว่า เมื่อมองจากจุดยืนของภาพร่วมอย่างกว้างๆ ศิลปะร่วมสมัยยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยสร้างสรรค์เชื่อมั่นว่า พลังภาษาแห่งอักษร หรือภาษาแห่งวรรณศิลป์นี้ ก็เป็นคำตอบหนึ่งที่สามารถหยิบยืมมาใช้อย่างมีเหตุมีผลเชิงตรรกะว่า ได้ใช้ภาษานี้ในการสื่อหรือพาหะแห่งความคิด ตัวอักษรที่ร้อยเรียงเป็นประโยคในบทกวีนิพนธ์ จึงถูกใช้ในแง่เป็นข้อความ สื่อ “สาร” พลังทางความคิดที่ต้องการสำแดงออกมาให้ปรากฏ ในลักษณะกวีนิพนธ์ เป็นการใช้ภาษาตัวอักษร ประสมประสานกับการใช้ภาษาภาพ ซึ่งเป็นภาษาเฉพาะของทัศนศิลป์ มีเจตนารมณ์ทั้งเป็นการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ และเป็นการขยายขอบเขตของศักยภาพแห่งทัศนศิลป์ และกวีนิพนธ์ให้กว้างไกลเหลือมสลับทับซ้อนออกไปยิ่งขึ้น ในทัศนะผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์เองเชื่อว่า ศิลปินผู้สร้างสรรค์ศิลปะร่วมสมัยปัจจุบันนี้ แต่ละคนต่างก็มุ่งมั่นค้นคว้าหาวิถีทางสร้างสรรค์ในแนวทางเฉพาะตัว ทั้งทางรูปแบบ เรื่องราว เนื้อหาและแนวความคิด ตลอดจนกลวิธีการสร้างสรรค์ ในลักษณะของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านของตนเองเป็นจุดหมายเฉกเช่นเดียวกับนักวิชาการในศาสตร์สาขาอื่นนั่นเอง นับว่าการวิจัยแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุดนี้ เป็นเครื่องแสดงถึงการก้าวเข้าสู่วิถีทาง “ปัจเจกชนนิยม” ของผู้วิจัยแบบสร้างสรรค์ศิลปะอย่างแท้จริง

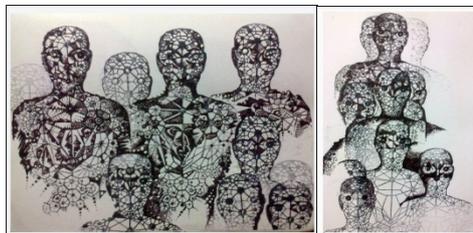
อุปสรรคและการแก้ปัญหาการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์กวีทรศน์มีดังนี้

การสร้างสรรคงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ระยะเวลาดำเนินการตามขั้นตอน การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล สร้างพลังความบันดาลใจ และสมาธิ ในการสร้างสรรค์และการปฏิบัติงานสร้างสรรค์ทั้งงานทัศนศิลป์ และกวีนิพนธ์อย่างหนักแน่นจึงต้องมีระเบียบวินัย ในการค้นคว้า สืบหาข้อมูลซึ่งมีอยู่หลายประเภท เช่น เอกสารข้อมูลภาคทฤษฎี ศิลปะ กวีนิพนธ์ ประวัติศาสตร์ศิลปะต่างๆ ฯลฯ ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้อง นอกจากต้องมีวินัยในการปฏิบัติงานวิจัยสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอแล้ว ที่สำคัญยิ่งก็คือจะต้องครุ่นคิด ทบทวน วิเคราะห์ตรวจสอบ พิจารณาถึงคุณภาพ และคุณค่าของศิลปะ จากผลงานงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ เพื่อแลเห็นถึงข้อบกพร่องซึ่งมีอยู่แน่นอน จะได้นำมาแก้ไข ปรับปรุง รูปแบบ เนื้อหา และแนวความคิด ให้มีองค์ประกอบศิลปะและมีสุนทรียะ ที่สมบูรณ์ลงตัวอย่างมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ครั้งต่อไปพอสังเขปมีดังนี้

การวิจัยแบบสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์กวีทรศน์ครั้งต่อไป ต้องมีการกำหนดกรอบเนื้อหา แนวความคิด และเรื่องราว ที่จะนำมาสร้างสรรค์รูปแบบ กระบวนแบบ ในงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ ให้ชัดเจนแน่นอนในแนวใดแนวหนึ่ง ระหว่าง “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความคิดหรือภาษาแห่งความหมาย (Instrumentalism)” กับ “ศิลปะเป็นภาษาแห่งความงาม (Formalism)” ก่อนที่จะดำเนินการตามขั้นตอนในการทำวิจัยแบบการสร้างสรรค์ต่อไป จนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปธรรมแห่งงานสร้างสรรค์ทัศนศิลป์กวีทรศน์ที่สมบูรณ์

ภาพผลงานทัศนศิลป์กวีทรศน์ชุด “ภพ-ภูมิของนามรูป”

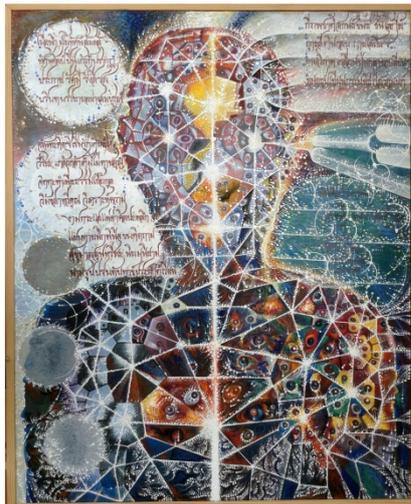
ภาพ 7 ภาพร่าง ภพ-ภูมิของนามรูปกลวิธี วาดเส้นปากกาดำบนกระดาษขนาด 8 X 16 เซนติเมตร

ภาพ 8 ภาพ ตัณหา อุปาทาน นามรูป กลวิธิ : วาดเส้นผสมจิตรกรรม ปากกาลบคำผิด ปากกาเคมี สีเทียน Oil Pastel สีน้ำมัน และสีอะครายลิกบนผ้าใบ ขนาด 80x100 เซนติเมตร

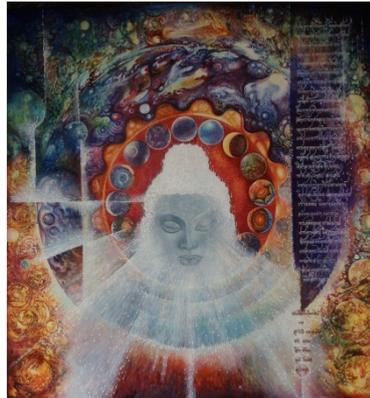
ภาพ 9 ชื่อภาพ กามาวจรภูมิกลวิธิ : วาดเส้นผสมจิตรกรรม ปากกาลบคำผิด ปากกาเคมี ดินสอสี สี Oil Pastel และสีอะครายลิกบนกระดาษและผ้าใบ ขนาด 80x100 เซนติเมตร

ภาพ 10 ชื่อภาพ กามาวจรภูมิ นามรูปภพ กลวิธิ : วาดเส้นผสมจิตรกรรม ปากกาลบคำผิด ปากกาเคมี ดินสอสี สี Oil Pastel และสีอะครายลิกบนกระดาษและผ้าใบ ขนาด 80x100 เซนติเมตร

ภาพ 11 ชื่อภาพ มหาภูตรูป 4 และ ชั้นที่ 5 กลวิธี : วาดเส้นผสมจิตรกรรม ปากกาลบคำผิด ปากกาเคมี และสีอะครายลิกบนกระดาษ ขนาด 65x160 เซนติเมตร

ภาพ 12 ชื่อภาพ พุทธธรรมกลวิธี : วาดเส้นผสมจิตรกรรม ปากกาลบคำผิด ปากกาเคมี สีน้ำมันและสีอะครายลิกบนผ้าใบ ขนาด 150x150 เซนติเมตร

ภาพ 13 ชื่อภาพ กามาวจรภูมิ (สัตว์-นามรูป "ชั้นห้า") กลวิธี : วาดเส้นผสมจิตรกรรม ปากกาลบคำผิด ปากกาเคมี สีน้ำมันและสีอะครายลิกบนผ้าใบ ขนาด : 135x190 เซนติเมตร

ภาพ 14 ชื่อภาพ กาย เวทนา จิต ธรรม (สัตว์-นามรูป “ชั้นห้า”) กลวิธี : วาดเส้นผสมจิตรกรรม ปากกาบอลกัาผิด ปากกาเคมี สีน้ำมันและสีอะครายลิกบนผ้าใบ ขนาด : 135x190 เซนติเมตร

เอกสารอ้างอิง

- กำชัย ทองหล่อ. (2530). **หลักภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรวมสาสน์.
- ชลุด นิมเสมอ. (2531). **องค์ประกอบศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2543). **การวิจัยทางศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นภลัย สุวรรณธาดา (2533). **เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย 2 การประพันธ์ไทย (หน่วยที่ 1-7)**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2531). **การเขียนแบบสร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
- พระอนุমানราชธน. (2533). **การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน
- พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน(2525). กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2549). **สุนทรียภาพแห่งชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: ณ เพชรสำนักพิมพ์.
- ล้อม เพ็งแก้ว. (2549). **วैयाวจ์วรรณคดี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์คำ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2544) . **ทัศนศิลป์วิจัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สันติสิริ
- ศรีอิทธิยาทร. (2543). **ศิลปะการแห่งกายกอลอน**. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ทะเลหญ้า.
- อิทธิพล ตั้งโกลก. (2550). **แนวทางการสอนและสร้างสรรค์จิตรกรรมชั้นสูง**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่งจำกัดมหาชน.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2553). **พระไตรปิฎกประมวลคัมภีร์และแหล่งค้นพุทธศาสนา ฉบับคอมพิวเตอร์ :**
BUDSIR VI for Windows. กรุงเทพมหานคร
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) **พุทธธรรม (ฉบับขยายความ)** (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์ และพจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม** (<http://www.84000.org/tipitaka/dic>)